

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Beleidsnota

Kleinschalige windturbines

Gemeente Wijk bij Duurstede

Datum: 16 oktober 2020

Projectnummer: 200249

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doelstelling	1
2.	Kleinschalige windturbines.....	2
2.1	Wat is een kleinschalige windturbine?.....	2
2.2	Horizontale As-turbines.....	2
2.3	Verticale As-turbines	3
3.	Toetsingskader	3
3.1	Locatiekeuze	4
3.2	Ruimtelijke randvoorwaarden.....	5
3.3	Randvoorwaarden wet- en regelgeving	7
4.	Draagvlak & participatie	7
5.	Hardheidsclausule	7

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Het klimaat verandert. Dit zien we mondiaal, maar zeker ook op lokaal niveau; zachtere winters, extremer weer en de zeespiegelstijging. Daarnaast moet de uitstoot van CO² teruggedrongen worden en is het gebruik van fossiele energiebronnen (en gas uit Groningen) eindig. De urgentie van de problemen maakt dat de energietransitie voortvarend opgepakt moet worden.

Wijk bij Duurstede heeft de ambitie in 2030 klimaatneutraal te zijn. Om dit te bereiken is het van belang het energieverbruik te verminderen en over te schakelen op hernieuwbare vormen van energie. Voor de opwekking van duurzame energie dienen zich steeds meer initiatieven aan. Een groeiend aantal inwoners en ondernemers legt zonnepanelen op het dak en in de gemeente Wijk bij Duurstede worden meerdere zonnevelden ontwikkeld. Maar om daadwerkelijk klimaatneutraal te worden is het noodzakelijk op meerdere vormen van hernieuwbare energie in te zetten. Met uitsluitend zonne-energie is het niet mogelijk klimaatneutraal te worden. Wind en zon zijn immers complementair aan elkaar. Het biedt energetische voordelen als beide vormen van duurzame energie beschikbaar zijn; zon in de zomer, wind in de winter. Daarom is windenergie - naast het opwekken van zonne-energie - één van de duurzame energiebronnen waar Wijk bij Duurstede graag op wil inzetten. Dit betekent dat de gemeente ruimte wil bieden aan de toepassing van kleinschalige windturbines bij agrarische bedrijven, waaraan thans een groeiende behoefte is. Dat blijkt onder meer uit de verschillende verzoeken die de gemeente heeft ontvangen. Voorliggend beleidsdocument biedt een toetsingskader voor de toepassing van kleinschalige windturbines bij (agrarische) bedrijven in het buitengebied en bij bedrijven op bedrijventerrein Broekweg.

1.2 Doelstelling

Dat er een toenemende interesse is in het ontwikkelen van kleinschalige windturbines, blijkt uit de verschillende verzoeken die de gemeente Wijk bij Duurstede afgelopen jaar heeft ontvangen. Om te voorkomen dat ad hoc wordt besloten op nieuwe aanvragen en het landschap ontsiert raakt door een gebrek aan sturing, is de voorliggende beleidsnota opgesteld. Deze beleidsnota biedt een samenhangend afwegingskader, dat zowel de gemeente als initiatiefnemer(s) inzicht geeft in de ruimtelijke haalbaarheid van kleinschalige windturbines op het eigen erf. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de vereisten vanuit de provinciale verordening.

Deze beleidsnota geeft aan welke gebieden binnen de gemeente kansrijk zijn voor de toepassing van kleinschalige windturbines en welke juist niet. Via randvoorwaarden en aandachtspunten in deze beleidsnota wordt vervolgens sturing gegeven aan de realisatie van kleinschalige windturbines en de wijze waarop deze in het landschap worden ingepast. Binnen de kaders van deze beleidsnota hanteert de gemeente in principe een positieve grondhouding. Echter blijft het ook maatwerk. Er kunnen zich nog steeds specifieke omstandigheden en belangen voordoen, waardoor een specifieke ontwikkeling geen doorgang kan vinden. Het is dan ook wenselijk vroegtijdig met de gemeente in contact te treden.

Paraplubestemmingsplan

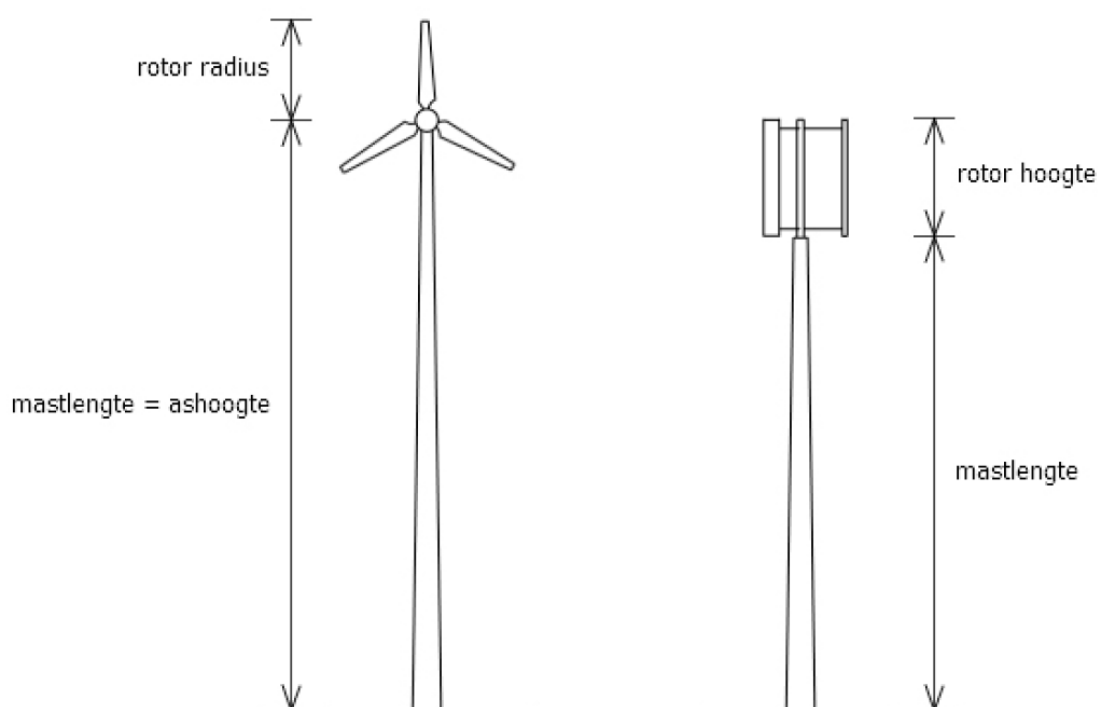
Parallel aan deze beleidsnota is een paraplubestemmingsplan opgesteld, dat de ontwikkeling van kleinschalige windturbines bij (agrarische) bedrijven in het buitengebied en bedrijven op bedrijventerrein Broekweg middels een afwijking mogelijk maakt. De voorliggende beleidsnota dient daarbij als toetsingskader.

2. Kleinschalige windturbines

2.1 Wat is een kleinschalige windturbine?

Kleinschalige windturbines worden – zoals de naam al aangeeft - gebruikt voor kleinschalige opwekking van elektriciteit achter de meter. Ze worden ingezet om windenergie te benutten op locaties waar dat met grote windturbines niet mogelijk of wenselijk is. De opgewekte elektriciteit wordt ter plekke verbruikt, het eventuele overschot wordt geleverd aan het openbare net.

Voorliggende beleidsnota ziet uitsluitend toe op kleine windturbines vanaf 11 meter¹ en met een ashoogte (mastlengte) van maximaal 20 meter voor windturbines met een horizontale as (HAT type), dan wel een maximum rotorhoogte (inclusief mastlengte) van 20 meter bij een verticale as (VAT type). Deze maximum hoogte sluit aan bij het provinciaal beleid. Kleinschalige windturbines zijn in veel verschillende modellen en maten beschikbaar. De windturbines zijn grofweg te verdelen in Horizontale As-turbines (HAT type) en Verticale As-turbines (VAT type).

Afbeelding 2.1: de verschillen tussen het type HAT (rechts) en VAT (links).

2.2 Horizontale As-turbines

Bij turbines van het HAT-type ligt de as evenwijdig aan de richting van de wind terwijl de wieken loodrecht op de richting van de wind staan. In actieve stand staan deze turbines 'met de neus' in de wind. Bij een verandering van de windrichting zoekt de turbine opnieuw naar de optimale stand ten opzichte van de wind. In het verlengde van traditioneel ogende 'driewiekers', zien we de laatste tijd een ontwikkeling van turbines van het HAT-type met een innovatieve vormgeving. Een deel van deze turbines maakt gebruik van het zogenaamde venturi-effect, door de toepassing van een ring rondom de wieken. Door de vernauwing in de ring ontstaat een hogere luchtdruk vóór de rotor en een lagere luchtdruk achter de rotor. Hierdoor versnelt de luchtstroom door de ring waardoor de rotor sneller gaat draaien.

¹ Dit beleidskader heeft dus geen betrekking op windturbines kleiner dan 11 meter. Dergelijke windturbines komen niet of nauwelijks boven de aanwezige bebouwing uit en hebben daardoor een beperkte impact op de omgeving.

Afbeelding 2.2: voorbeelden windturbines van het type HAT, met rechts een E.A.Z.-Twaalf windturbine.

2.3 Verticale As-turbines

Bij turbines van het VAT-type staat de as loodrecht op de richting van de wind, terwijl de wieken evenwijdig aan de as zijn bevestigd. Deze turbines vangen de wind die loodrecht op de wieken komt, ongeacht de richting. Turbines van het type VAT kunnen, afhankelijk van de vorm van de wieken, verdeeld worden in het Savonius-type (met een dicht rotorblad) en het Darrieus-type (met een open rotorblad).

Afbeelding 2.3: voorbeelden windturbines van het type VAT

3. Toetsingskader

De gemeentelijke visie op kleinschalige windturbines heeft een uitnodigend karakter, maar bevat tegelijkertijd de nodige spelregels waaraan voldaan moet worden. De beoordeling van concrete initiatieven is sterk afhankelijk van de gekozen locatie: *matcht* het initiatief met de eigenschappen en kwaliteiten van de betreffende plek? De beoordeling van een concreet initiatief is dan ook altijd maatwerk. De gemeente legt de bal bij initiatiefnemers, zij moeten een passend voorstel presenteren. De voorliggende beleidsnota biedt hiervoor de nodige handvatten. De gemeente Wijk bij Duurstede hanteert het principe van uitnodigingsplanologie; de gemeente faciliteert initiatieven vanuit de markt en de omgeving, behoudt de regie, maar neemt niet de leiding. Om hier sturing aan te geven is een toetsingskader opgesteld, waarin op hoofdlijnen is beschreven aan welke voorwaarden en wensen nieuwe initiatieven voor kleinschalige windturbines moeten voldoen.

Initiatiefnemers worden uitgenodigd plannen in te dienen op basis van dit toetsingskader. Met de voorwaarden en wensen in dit toetsingskader is beoogd sturing te geven aan initiatiefnemers om te komen tot een zorgvuldige (landschappelijke) inpassing van de windturbine. Voldoet een initiatief niet of beperkt aan de gestelde voorwaarden, dan wordt in principe geen medewerking verleend. Maar in zijn algemeenheid geldt; het is en blijft maatwerk.

3.1 Locatiekeuze

Wijk bij Duurstede staat in principe positief tegenover de realisatie van kleinschalige windturbines en hanteert daarbij een 'ja, mits' benadering. Dit betekent dat windturbines in principe mogelijk zijn, mits voldaan wordt aan de voorwaarden zoals geformuleerd in dit toetsingskader. Echter blijft het ook maatwerk. Er kunnen zich nog steeds specifieke omstandigheden en belangen voordoen, waardoor de realisatie van een kleinschalige windturbine geen doorgang kan vinden.

De gemeente ziet kansen voor het plaatsen van kleinschalige windturbines bij (agrarische) bedrijven in het buitengebied en op bedrijventerrein Broekweg. In het buitengebied waait het harder, zodat ook een maximale opbrengst gegenereerd kan worden. Ook op bedrijventerreinen zijn kleine windturbines kansrijk, omdat ze hier minder storend zijn in het straatbeeld en er doorgaans minder woningen aanwezig zijn die hinder van de molens kunnen ondervinden.

Ondanks de positieve grondhouding van de gemeente, zijn er ook gebieden waar de ontwikkeling van kleinschalige windturbines op voorhand niet mogelijk is. Het gaat daarbij om gebieden die zijn aanwezen als Natura2000-gebied of Natuurnetwerk Nederland, dan wel door de provincie zijn aangemerkt als 'Groene contour'. Ter bescherming van de aanwezige natuurwaarden zijn kleinschalige windturbines hier niet toegestaan. Ook het ontwikkelen van windturbines in woongebieden en/of stads- en dorpskernen is vanuit ruimtelijk oogpunt niet gewenst, doordat het rendement in stedelijk gebied lager is (door minder wind) en milieutechnisch ongewenste situaties ontstaan (de afstand tot omliggende woningen).

Locatiespecifieke omstandigheden

Ondanks de positieve grondhouding voor een groot deel van het buitengebied, vragen locatiespecifieke omstandigheden in een aantal gevallen om een extra afweging. In dergelijke situaties hanteert de gemeente eveneens een 'ja, mits' benadering, maar gelden er extra randvoorwaarden. Dit geldt voor de realisatie van kleinschalige windturbines:

1. op minder dan 100 meter afstand van een Rijks- of gemeentelijke monument;
2. op minder dan 300 meter afstand van de Lekdijk (West) en Rijndijk;
3. in het coulisselandschap langs de Langbroekerwetering.

Ad 1) kleinschalige windturbines kunnen het zicht op Rijks- of gemeentelijke monumenten verstoren of ontsieren. Voor windturbines op minder dan 100 meter afstand van een Rijks- of gemeentelijk monument geldt daarom: *ja, mits* een positief advies van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit² is verkregen.

Ad 2) kleinschalige windturbines op korte afstand van de Lekdijk(West) en Rijndijk kunnen het zicht vanaf deze dijken naar het achterliggende landschap mogelijk onevenredig verstoren of blokkeren. Kenmerkend voor beide dijken is namelijk het weidse uitzicht. Voor windturbines op minder dan 300 meter afstand van de Lekdijk(West) en Rijndijk geldt daarom: *ja, mits* een positief advies van een onafhankelijke landschapsdeskundige³ is verkregen.

² De CRK wordt met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (per 1-1-2022) vervangen door de Adviescommissie voor de Omgevingskwaliteit.

³ een door burgemeester en wethouders aan te wijzen onafhankelijke deskundige of commissie van deskundigen op het gebied van landschap.

Ad 3) het coulisselandschap langs de Langbroekerwetering heeft een hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde, vanwege de verkavelingsstructuur, monumentale lintbebouwing en landgoederen. Landbouw is hier bovendien sterk verweven met natuur. De aanwezigheid van kleinschalige windturbines leidt mogelijk tot een onevenredige aantasting van de bestaande landschappelijke waarden. Voor kleinschalige windturbines in het coulisselandschap geldt daarom: *ja, mits* een positief advies van een onafhankelijke landschapsdeskundige² is verkregen.

Los van het verkrijgen van een positief advies van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en/of een onafhankelijke landschapsdeskundige, moet de aanvraag voor een kleinschalige windturbine altijd aan de randvoorwaarden uit deze beleidsnota voldoen. Navolgend wordt hier op ingegaan.

In bijlage 1 van deze beleidsnota is een beleidskaart opgenomen, waarin de gebieden zijn aangegeven die *niet* in aanmerking komen voor kleinschalige windturbines. Ook is aangegeven in welke gebieden kleinschalige windturbines (onder voorwaarden) *wel* zijn toegestaan. De gebieden waarvoor extra randvoorwaarden gelden (vanwege de aanwezigheid van een kwetsbaar of waardevol landschap), zijn voorzien van een arcering c.q. aanduiding 'overige zone – landschapswaarden'. Een uitzondering hierop vormen de zones rondom Rijks- en gemeentelijke monumenten, deze zijn niet op de kaart weergegeven. De aangewezen monumenten in (het buitengebied van) Wijk bij Duurstede zijn te raadplegen via de [gemeentelijke website](#).

3.2 Ruimtelijke randvoorwaarden

De koppeling van een kleinschalige windturbine aan een energieverbruikend element, ensemble en/of bebouwing is van belang voor een goede landschappelijke inpassing. Ook draagt dit bij aan de leesbaarheid van het landschap. De aanvraag van een omgevingsvergunning voor een kleinschalige windturbine moet daarom aan de onderstaande ruimtelijke voorwaarden voldoen.

Algemeen

- a. De energieopwekking van de kleinschalige windturbine is niet bestemd voor commerciële doeleinden maar uitsluitend ten behoeve van het verbruik van het (agrarische) bedrijf.
- b. Het heeft de voorkeur per (agrarisch) bedrijf ten hoogste één kleinschalige windturbine te plaatsen. Indien sprake is van een aanvullende energiebehoefte dient eerst te worden beoordeeld of hierin kan worden voorzien middels zonne-energie. Beide vormen van duurzame energie zijn immers complementair aan elkaar. Alleen wanneer het plaatsen van gebouwgebonden zonnepanelen niet mogelijk, wenselijk of rendabel is, dan wel onvoldoende toereikend is om te kunnen voorzien in de aanvullende energiebehoefte, kan onder voorwaarden medewerking worden verleend aan het plaatsen van meer dan één windturbine.
- c. De aanvraag voor een kleinschalige windturbine gaat vergezeld van een landschappelijk inpassingsplan. Hierbij dient rekening gehouden te worden met al bestaande uitbreidingswensen en bestaande landschappelijke inpassingsplannen. Het landschappelijk inpassingsplan bevat in ieder geval een motivering waaruit in voldoende mate blijkt dat de beoogde windturbine op zorgvuldige wijze wordt ingepast in het erfensemble en omliggende landschap door het toepassen van inheemse beplanting en/of de toevoeging van gebiedseigen landschapselementen. Bij de aanvraag dient een situatietekening te worden toegevoegd met maatvoeringen inclusief de hoogte van de gebouwen, alsmede een beplantingsplan (indien van toepassing).

De situering van de windturbine op het perceel en in haar context

- a. de windturbine wordt achter de voorgevelrooilijn van het oorspronkelijke hoofdgebouw en binnen het bouwvlak gesitueerd. De afstand van de windturbine tot de dichtstbijzijnde (bedrijfs)bebouwing moet zo klein mogelijk zijn.

- b. de situering van de windturbine wordt afgestemd op de bestaande erf- en bebouwingsstructuur. Voor agrarische erven geldt dat er een samenhangend en evenwichtig beeld moet zijn tussen de bouwwerken en beplantingen op het erf en de beoogde windturbine.
- c. Wanneer in een bebouwingslint of op een bedrijventerrein al één of meerdere kleinschalige windturbines zijn geplaatst, geldt dat de situering op het perceel in samenhang met de reeds gerealiseerde windturbines in de omgeving wordt gezien.
- d. Bij meerdere kleinschalige windturbines op één erf worden de windturbines bij voorkeur in een lijnopstelling geplaatst, op gelijke afstand van elkaar. De lijnopstelling wordt afgestemd op het verkavelingspatroon, waardoor de landschappelijke (hoofd)structuur c.q. afleesbaarheid van het landschap versterkt wordt.

Aan te houden afstanden bij een windturbine

- a. De afstand van een windturbine tot woningen van derden of ander gebouwen van derden waar mensen permanent verblijven, bedraagt ten minste vier keer de ashoogte van de betreffende windturbine (dus 80 meter bij een windturbine van 20 meter).
- b. De afstand van een windturbine tot een hogedruk aardgastransportleiding bedraagt ten minste 25 meter.
- c. De afstand van een windturbine tot openbaar gebied is zodanig dat de wieken of de constructie van de kleinschalige windturbine niet overhangt boven openbaar gebied.

Kenmerken van de kleinschalige windturbine:

- a. De ashoogte van een kleinschalige windturbine bedraagt niet meer dan 20,00 meter, gemeten vanaf de gemiddelde hoogte van het bestaande aansluitende afgewerkte maaiveld.
- b. De kleurstelling van de windturbine is ingetogen en afgestemd op het landschap:
 - a. wanneer de windturbine voornamelijk afsteekt tegen begroeiing (bosschages, houtsingels e.d.) of bebouwing heeft een donkere kleurstelling de voorkeur (groengrijs of (donker)groen);
 - b. wanneer de windturbine voornamelijk tegen de lucht afsteekt is een lichte grijssteen wenselijk.
- c. De verschijningsvorm en het materiaalgebruik van de windturbine worden afgestemd op het karakter van het (agrarisch) erf.
- d. De windturbine is geen drager van (opvallende) reclame-uitingen.

Nadere eisen

Zoals gezegd betreft de plaatsing van een kleinschalige windturbine bij een (agrarisch) bedrijf altijd maatwerk. Daarom behoudt het college van burgemeester en wethouders zich het recht voor nadere eisen te stellen aan de plaats, omvang, het gebruik en de landschappelijke inpassing van kleinschalige windturbines, ten behoeve van:

- a. de bezonningsituatie;
- b. lichttoetreding in nabijgelegen bebouwing;
- c. zichtlijnen of visuele hinder;
- d. het voorkomen van slagschaduw;
- e. risico's voor gevoelige of kwetsbare objecten;
- f. geluidshinder, voor een kleine windturbine met een rotordiameter van 2 meter of meer is een melding activiteitenbesluit milieubeheer verplicht, waarbij ook een akoestisch onderzoek nodig is;
- g. de mogelijkheid tot voortzetting dan wel uitbreiding van een bestaand bedrijf;
- h. een zorgvuldige landschappelijke inpassing.

3.3 Randvoorwaarden wet- en regelgeving

Een aanvraag van een omgevingsvergunning voor een kleinschalige windturbine moet – op basis van bestaande wet- en regelgeving - aan de onderstaande randvoorwaarden voldoen.

- a. Aangetoond moet worden dat sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Dat betekent dat kleinschalige windturbines te allen tijde moeten voldoen aan de relevante wet- en regelgeving, met speciale aandacht voor de Wet Milieubeheer, Wet natuurbescherming en de Provinciale Milieuverordening Utrecht (en eventuele rechtsopvolgers).
- b. Kleinschalige windturbines moeten voldoen aan de NEN-EN-IEC norm 61400-2 dan wel de eisen uit de Handreiking miniwind en kleine windmolens van Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA).
- c. Bij de aanvraag dient de aanvrager zijn verzoek te onderbouwen met de in de NWEA Afvinklijst genoemde aspecten van de aanvraag, te weten: situatietekening, tekening windturbine, constructieberekeningen windturbine, constructieberekeningen fundering, grondonderzoek en de milieumelding: geluidsproductie informatie.

4. Draagvlak & participatie

De gemeente Wijk bij Duurstede hecht veel waarde aan het creëren van draagvlak en participatie. De ervaring leert dat een goede landschappelijke inpassing en vroege betrokkenheid van omwonenden en andere belanghebbenden van groot belang is voor het creëren van voldoende draagvlak voor kleinschalige windturbines. Bij het plaatsen van één of meerdere kleinschalige windturbines moet rekening worden gehouden met de maat, schaal en het karakter van de omgeving. Met een juiste situering op het erf en een goede kleurstelling is een zorgvuldige landschappelijke inpassing goed mogelijk. Door de wensen (en eventuele bezwaren) van omwonenden vroegtijdig te inventariseren en waar mogelijk te honoreren, wordt de betrokkenheid vergroot en de uiteindelijke kans op bezwaren verkleind. Ook financiële participatie van omwonenden of de realisatie van andere wensen van omwonenden, kan bijdragen aan het creëren van draagvlak. Mogelijk kan gezamenlijk worden opgetrokken, waardoor voor alle partijen meerwaarde ontstaat.

Er geldt een inspanningsverplichting voor het creëren van draagvlak; dit dient aantoonbaar (en verifieerbaar) gemaakt te worden. De initiatiefnemer kan dit aantonen met (aan te leveren) verslagen van bewonersbijeenkomsten, door inzicht te geven in hoe het plan is verrijkt met de inbreng en wensen van de omgeving en/of door middel van handtekeningen van omwonenden onder een verklaring van geen bezwaar. Onder omwonenden worden in ieder geval verstaan de eigenaren van percelen die direct zicht hebben op de windturbine.

Draagvlak moet gezocht worden, maar het betreft nadrukkelijk geen resultaatverplichting. Als er geen of onvoldoende draagvlak is, maar het initiatief voldoet wel aan alle randvoorwaarden, dan kan er alsnog medewerking worden verleend.

5. Hardheidsclausule

Na vaststelling van de 'Beleidsnota kleinschalige windturbines' zijn de hierin beschreven uitgangspunten en randvoorwaarden van toepassing op alle toekomstige initiatieven voor kleinschalige windturbines. Het college van burgemeester en wethouders kan één of meerdere bepalingen van deze nota buiten toepassing laten of daarvan afwijken, indien de gevolgen van het handelen overeenkomstig de beleidsregel vanwege bijzondere omstandigheden onevenredig zijn in verhouding tot de met de beleidsnota te dienen doelen. Het kan voorkomen dat een plan niet voldoet aan de ruimtelijke randvoorwaarden of dat deze niet toereikend zijn, zodat de toepassing van deze beleidsnota kennelijk onredelijk en onbillijk uitpakt in individuele gevallen. Andersom kan ook sprake zijn van andere zwaarwegende redenen en/of maatschappelijke belangen, waardoor juist

géén medewerking kan worden verleend. Het college van burgemeester en wethouders kan dan gemotiveerd afwijken van het beleid. Dit dient dan in een collegebesluit en/of een ruimtelijk besluit c.q. omgevingsvergunning vastgelegd te worden.